

V torek četrtek in soboto
izhaja in velja v Mari-
boru brez pošiljanja na
dom za vsa leta 8 gl. — k.
za pol leta . . . 4 . . . — k.
za četrt leta . . . 2 . . . 20 . . .

Po pošti:

Za vsa leta 10 gl. — k.
za pol leta . . . 5 . . . — k.
za četrt leta . . . 2 . . . 60 . . .

Vredništvo in opravnistvo
je v gosposkih ulicah
(Herrengasse) št. 117.

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniša:

Za navadno dvestopno
vrsto se plačuje
6 kr., če se tiska 1krat
5 kr., če se tiska 2krat,
4 kr., če se tiska 3krat.
Veče pismenke se plaču-
jejo po prostoru.

Za vsak tisek je plačati
kolek (štempelj) za 30 k.

Rokopisi se ne vračajo,
dopisi naj se blagovajno
frankujejo.

Št. 89.

V Mariboru 29. oktobra 1868.

Tečaj I.

Slovenski tabor pri Šempas-u na Goriskem.

(Konec.)

Za 6. točko se oglasi za govornika g. Živič, posestnik na Skopem. Kakor poprej g. Klavžar-ja, je ljudstvo zdaj tudi g. Živič-a pozdravljalo s živahnimi živio-klici. G. Živič pa je govoril: „Slovenci! Le-ta točka je prav važna, a mislim, da ni treba veliko o njej govoriti in jo obširno razlagati. Navdušenost, s katero ste glasovali, bratje mi domorodni, za zedinjenje Slovenije naše prekrasne ali ljuto raztrgane, za veliko šolo ali akademijo v Ljubljani, navdušilo me je, ker sem spoznal veliko potrebo po slovenskih glavnih šolah na slovenskem Goriskem, da spregovorim nekoliko kratkih besedi o tej stvari. Imamo sicer ljudske šole, ktere mnogo hasnijo, ali kakoršne so zdaj, ne zadostujejo tirjatvam sedanjega časa. Otroke pa na velike stroške v mesto pošiljati, je le nekterim bolj premožnim knuetom mogoče. Da pa moremo z družimi omikanimi narodi v toku sedanje ljudske izobraženosti napredovati, sila potreba nam je sredstev in pripomočkov, ktere le dosežemo, ako si osnujemo dobrih glavnih šol po deželi. Veliko penezov se potirja za deželne potrebe iz kmečkega žepa, sploh smem trditi, da izdržuje kmet celo državo, zakaj bi se mu torej ne napravili zavodi, v kterih bi se učil potrebnih vednosti, da bi si potem svoj stan izboljšal in sebe ter svoje srečne storil. Da je dosegel saksonski kmet stopinjo njemu zadostujoče omike, komu drugemu ima on to zahvaliti nego glavnim šolam? Da je on izveden v vseh svojih opravilih, ne izvira nar to iz tega, da je vlada v njegovi mladosti skrbela za poduk in mu v srce vtisnila hrepenenje do omike in do večega ter večega izobraževanja samega sebe? Zato pa tudi vidimo, da priprosto ljudstvo tam v vsakem obziru napreduje, bodi si v kmetijstvu ali v obrtniji. Srečna tudi država, kjer kmetijstvo cvete, in obrtnija pospešuje. Tudi v kronovinah naše države imajo glavnih šol ne le po mestih, ampak tudi po trgih: naj se podeli tudi nam, ki jih neobhodno potrebujemo posebno na Tominskem in v Ajdovskem okraju na Krasu. Take šole so nam tembolj potrebne, ker bi morale zraven družih v glavnih šolah navadnih predmetov posebno obzir jemati na kmetijstvo. Da bi se kmetijstvo tako kakor pri Francozih in družih v tem obziru na visoki stopinji stoečih narodih povzdignilo, to za neobhodno potrebno spoznamo, to tirja tudi čas, ki je čas napredka in omike.

Tabor soglasno sprejme 6. resolucijo. Zdaj je bilo končano posvetovanje.

G. dr. Lavrič se zahvaljuje zbranemu ljudstvu za lepi red, ki ga je zdrževalo, in pravi:

Kedar smo bili še na vseučiliščih, brali smo o narodnih shodih na Angležkem, in čudili smo se Angležem, jaz pa sem živo želel, da bi saj enkrat videl kak Meeting ali tabor. Videl sem ga, in na Slovenskem! Zagotavljam Vas, da je ta naj lepi dan mojega življenja. (Živio). Radostno naznanjam tedaj konec tabora, in navdušeno kličem:

Živila Avstrija, živila Slovenija in svoboda! (gromoviti: živio.)

Tudi g. dr. Tonkli še spregovori nekoliko besedi: — Mi nismo pun-

tarji, mi tirjamo naše pravice po postavnem potu in ni nas treba v strah devati s kanonami in bajoneti. Potem bere došle telegrame: iz Celja (čitavnica), iz Ljubljane (dr. Bleiweis in Costa), iz Barkole (čitavnica), iz Ljubljane (društvo za brambo narodnih pravic), iz Dunaja (slovenski pravniki), iz Gradca (slovanska beseda), iz Maribora (čitavnica), iz Ljubljane (Sokol), iz Pivke (43 rodoljubov, ki obetajo, prihodnji tabor sklicati na Pivki).

In tako je bil tabor končan. Večidel ljudstva se je zdaj odpravilo na pot, vse zopet v najlepšem redu, kakor so prišli, prepevaje slovanske pesmi. Sploh se je ljudstvo tako zmirno in lepo obnašalo, da so žandarji sami pripoznali, da so prav po nepotrebnem poslani bili na taborišče. Tudi politični komisar je hvalo izrekel osnovateljem tabora za vseskozni lepi red, mi naj jo tu javno izrekamo g. dr. Lavriču in E. Klavžarju, deželnemu uradniku, kterih neutrudljivi delavnosti se imamo v prvi vrsti zahvaliti, da se je osnoval 3. tabor na Goriskem.

Zvečer je bilo razsvetljeno taborišče s bakladami, umetalni ogenj je razveseljeval še zbrano ljudstvo, tominski in razdrški pevc so prepevali lepe in krepke slovanske pesmi: kresi pa, ki so okolo po gorah plamteli, naznanjevali so daljnemu svetu, da praznuje Slovence na slovenski zemlji ustanje svojeja naroda.

„Živila Slovenija!“ ta klic me je razveselil še pozno ponoči, ko smo se vozili z razdrskimi rodoljubi po ipavski dolini: Živili Slovenci! Živila Slovenija! nam je nasproti donelo iz vsake hiše, kjer so počivali in se krepčali naši vrli taboriti. Živila Slovenija! v to pomozi nam Bog in sreča junaska.

Laški časniki po Šempaskem taboru.

Morebiti se še nikoli niso laški listi toliko pečali s Slovenci, kolikor se pečajo z njimi, odkar se je 10.000 Slovencev v Šempaski dolini zbralo in soglasno sprejelo resolucijo o zedinjenji Slovencev v eno kronovino. „Osservatore triestino“ je prinesel izviren popis Šempaskega tabora, v kterem je precej objektivno povedal, kar se je tam godilo. Se vé, da je navdušenost, s katero so govorniki tam govorili, in s katero so bili njih govori sprejeti, morala Lahone nemalo v nos zbosti. Za to so nam hitro začeli laški listi dobre svete dajati, naj ne bomo prenapeti v svojih zahtevah. „Diavoletto“ je dokazoval, kako bi z ustanovo Slovenije raztrgali in razkosali sedanje kronovine, da Lahi se ne bi nikdar hoteli podvreči Slovincem, da bi torej na samem ostal laški del Goriskega, Trst in nekaj isterskih pokrajin, in kaj se bi neki hotelo početi s temi kosci?

Da bi se tako brez vseh težav dala osnovati Slovenija, to so Slovenci pač že prej vedeli, predno jim je „Diavoletto“ prižgal svojo svetilnico. Da bi Nemci zadovoljni bili, če se jim gospodarstvo nad Slovenci v dveh deželah vzame, kdo si bi mogel kaj takega misliti? Pa mi smo se naveličali njih jarem nositi, zato ne ostane drugega, kakor da se ločimo. Zastran Lahov, mislim da jih Slovenci nikdar silili ne bodo, da bi se z njimi zdru-

Listek.

Nemška kultura in mi.

Beseda kultura se denašnje dni toliko po časopisih, parlamentih in v vsakdanjem življenji rabi, da ne bo odveč, če ktero rečemo o kulturi sploh, posebno pa o razmeri nemške kulture nasproti nam Slovincem. Naši politični in narodni nasprotniki so v zadnjih, tako rekoč še le na pol pretečenih časih pojem kulture kot orožje proti nam obrnili. Rekli so naima, da smo mi za kulturo, na temelj našega narodstva postavljeno, nesposobni, da smo to kar vemo in znamo, le iz izvika nemške kulture zajeli; da o slovanski kulturi še govora ne more biti, in da ima tedaj nemška kultura humanitarni poklic, nam to milostljivo podeliti, česar nam slovanstvo dati ne more. Tako in enako bledenje se vsak dan brati in slišati more. Čas je tedaj, da v tem pogledu z našimi nasprotniki na čist račun pridemo. Iz njih bledenja o kulturi se vidi, da oni nimajo pravega pojma o bitji kulture, in to posebno zarad tega ne, ker oni kulturne težnje s političnimi težnjami mešajo. Kaj je tedaj kultura? Po Rotteku je kultura ono isto, kar je izobraženost. Od leta 1824, ko je Rottek to pisal, do denašnjih dni se je ta definicija malo premešnila, in denes sta kultura in izobraženost dva pojma, ki nista več ni v svojem obsegu, ni v svojem sodržaji kongruentna. Tako se govori n. pr. o kulturi poljedelstva, o kulturi ribstva, kot neki skrbni in razumni gojitvi polja in rib. Analogno se rabi tudi v dušnem obziru beseda kultura kot razumna gojitev človeških dušnih darov in zmožnosti. Izobraženost pomeni pa nasproti gojitvi, že doseženo neko stopinjo omike. Kultura je tedaj neprestana zmerom napredujoča gojitev omike. Čeravno na tej teoretični razliki pojmov izobraženosti in kulture ni toliko ležeče, jo vendar in sicer iz obzira na popolnost tega spisa tukaj konstatiramo. Sploh se beseda izobraženost bolj za omiko poedincev, beseda kultura pa za gojitev omike pri celih narodih rabi. In po tej razločnosti se govori o izobraženih in neizobraženih, o kulturnih in nekulturnih narodih.

Nemški profesorji imajo neko manijo, da vse klasificirajo, in po tej svoji maniji so tudi narode v dve veliki klasi razvrstili v kulturne in nekulturne. Ali v merilu za to klasificiranje niso složni. Zdaj govoré o kulturi ameriškanih in polinezkih divjakov, zdaj zopet o nekulturi slovanskih narodov. Iz tega, da nas Slovane, kteri smo bili nekdanj učitelji nemškega naroda v poljedelstvu, v kulturnem obziru pod ameriškane šumake stavljajo, se vidi, da Nemci nam nasproti pojem kulture radi krčijo. Pa zakaj to? zato, ker jih o razsojevanji naših zadev večidel vodi le politična strast. Pa ne motimo jih v tem početji, ne kalimo jim veselja! kaj nas to briga, ali mislijo o nas tako ali inako. Pravični nam niso bili in nam ne bodo! S tem pa, da oni sebe, nam nasproti za visoko kulturne imajo, s tem hočejo opravičiti humanitarni poklic svoje kulture, da nas gladne in žejne siti in poji, da nas obsije in presveti s svojimi blagodarnimi žarki! Ali prozaično govorjeno, oni se čute od previdnosti za to poklicane, da nas kakor Italijan medveda po svoji piščali zmuštrajo. In res, oni so se podstopili, pokorni izmišljenemu poklicu, tega dela, ter nas že tisoč let s svojo kulturo pitajo in muštrajo. Pa oni morajo ali slabi učitelji biti, ali smo pa mi trdoglavi učenci; eno ali drugo mora biti, zakaj njih vadba je do zdaj tako malo vzpeha imela, da nas še zmerom v klas nekulturnih narodov mečejo.

Za tem njihovim poklicem pa čisto nekaj drugega tiči nego kultiviranje nas slovanskih kuštravoglavatih Kariatidov. Njih slabo skriti namen v tem poklicu je, da nas hočejo ponemčiti, njih humanizem se nam odgrinja kot največji egoizem. Dokler se namreč popolnoma v Nemce ne spreobrnemo, nam boje ne more hrana njihove kulture prav tekniiti, in slovenska grba s kratka ni za višo omiko.

Enkrat je en nemški kulturonosce djāl, da mora Germanija nas Slovane za gnoj upotrebiti, s kterim se ima nemškemu plemenu v njegovo spešnejo rast in večo plodonosnost pognojiti. Germaniji je boje treba „blutauf-frischung“, in ker je kulturonosce videl, da smo Slovani na telesu čvrsti in zdravi, na duhu bistri in nepokvarjeni, je devici Germaniji predložil, naj nas za grm zapelje. In Germanija nas je zares začela v mesalianso zape-

žili. Naj se ti koščeki združijo, kot samostojne deželice (!), če morejo, če pa ne, pa se naj združijo z nami, zagotovimo jih, da Slovenci jim njihovih pravic kratili ne bodo; zakaj skozi mnogo let trpljenja so se naučili, kako ne smejo ravnati večine z manjšinami. — Posebno pa je razveselilo našega „djavolečka“, ko je pri svojem premišljevanju našel, da Slovence in Čeha celo nič ne druži, da imajo celo nasproten program; češ, da Čehi branijo svojo zgodovinsko pravo, Slovenci pa je s svojo „Slovenijo“ ravno podirajo, ker hočejo sedaj obstoječe zgodovinske skupine razkosati. To veselje, ki ga ima s svojo bistrumno iznajdbo, bomo mu tu skusili malo skaliti.

Da je sedanji češki deželni zbor, se vé da, ako ni krivično sestavljen, pravni naslednik nekdanjih in da mu gredo vse te pravice, ktere so nekdanji zbori imeli, o tem pač nikdo ne dvomi, komur ni strast razuma oslepila, kajti, dasiravno so v prejšnjih zborih malo da ne zgoli plemenitashi sedeli; se mora vendar oziraje se na tedajne razmere trditi, da so oni bili reprezentanti svojega naroda, ker so se šli za ude tega naroda, in narod jih je imel za svoje prvake; kar so tedaj oni sklepali, je vezalo tudi narod. Kdo pa je sedel v stanovskih deželnih zbora po slovenskih pokrajinah? Naši plemenitashi? Naše plemstvo so pobili že davno davno Franki, in če ga je kaj ostalo, izgubilo se je v teku časem ali se povsem pomenčilo.

Nemški vladarji so poklicali mnogo tujcev na slovensko zemljo, da so se tu po gradovih naselili in brzdale in pokorščino učili Slovence. Ti tujci se nikdar niso šli za ude tega naroda, od kterega žuljev so živeli, (nekaj malo je častnih izjem) oni so bili vedno le naseljenci, tujci med nami, in kot taki so se tudi v nekdanjih deželnih zbora obnašali. Vprašam, so li to bili reprezentanti slovenskega naroda? — Ne! — In če je v novejšem času svitli cesar poklical slovenski narod, naj si izbere svoje zastopnike, ali je kaka zveza med temi narodnimi zastopniki in onimi tujimi naseljenci? Je za Slovence kaka pravna zveza med sedanjimi in nekdanjimi deželnimi zbora? — Ne. — Ako bi slovenski poslanci zahtevali, naj se ohranijo sedanje dežele in bi se pri tem zahtevanju na zgodovinsko pravo opirali, oni bi prvič zahtevali krivico, ker krivica je narodu biti razkosanemu, in opirali bi se drugič na pravo, kterega nimajo, ker niso pravni nasledniki tistih, kteri so te pravice (pa tudi le po krivici) imeli. Naj se tedaj ne očita Slovincem da so nasprotniki zgodovinskega prava, ako ga ni za nas.

Da bi enakost naših in čeških političnih načel dokazali, se vé da ne bomo opirali se na staro Korotanjico, ki smo jo imeli pred 1000 leti, ki je segala, dokodar je segal slovenski narod; pa rekli bomo: Čehi bi se radi združili pod svetovaelavsko krono, in imajo od vladarjev potrjeno in prišezeno pravico to zahtevati, Slovenci bi se radi združili, ker je zgodovinska krivica, da so bili tako dolgo časa razdruženi in razdeljeni. Rekli bomo, tudi Čehi so naši bratje, mi jim iz srca želimo, da bi zadobili svoje pravice, kakor vemo da tudi oni nam isto želijo, in če bi nam bilo mogoče, bi si vzajemno tudi pomagali. Je li treba večje vzajemnosti, kakor je bratovska ljubezen?

Da je tudi naš ljubeznjivi prijatelj „Cittadino“ po svoje zinil o nas, se samo po sebi razume. Najprej je nekaj zelo imenitnega izteknil; čujte Slovenci! tukajšnji okoličani niso razumeli slovenskega oznanila o Šempaskem taboru; in so komaj pričakali, da ga je on v italijanski prestavi prinesel in še le iz njega so izvedli, kaj in kako.

Odkar se je pa tabor v najlepšem redu izvršil, mu ušesa bobnijo „čitaonik“ (kakor jih imenuje) in taborov in ruskih agentov in rubljev itd. in velik strah je moral popasti hišo Izrael pred panslavizmom, ker se je v uvodnem članku trudil dokazati, da je panslavizem utopija. Rusi in Poljaki so mu hudi sovražniki, Čehi hodijo svoja pota in se le nekoliko na Ruse opirajo. Jugoslovane pa zmerom bolj zajema nemška in laška kultura — tedaj ne boj se hiša Izrael!

Na koncu omenjenega članka pogreja Slovincem modri svet, ki ga jim je „Agramerica“ dala, da naj si ne prizadevajo novo domovino si sestav-

ljati iz kosov, ampak po izobraženosti naj se skušajo povzdigniti na ono stopinjo, na kateri stoje narodi, kterim so sosedí v posameznih deželah. Ali imata „Agramerica“ in „Cittadino“ take možnosti, kakor mi drugi smrtni ljudje, tega ne vemo; zato tudi ne vemo ali bi kaj pomagalo, jima reči, da ravno zato ker se hočemo na višo stopinjo izobraženosti popeti, in nam tega namena, razkosanim in nasprotnikom podvrženim, ni mogoče doseči, ravno zato hočemo se zediniti.

Pa morda sta „Cittadino“ in „Agramerica“ umetna jezdeca in dobro znata, na konji proti repu obrnena sedé, in ga namestu za uzdo za rep držé, naprej jahati, t. j. na tisto stran, na katero sta z licem obrnena, in ker znata to umetnost, sodita, tudi druge razmere iz tega stališča.

Govori poslancev v deželnih zbora.

Govor poslanca dr. Vošnjaka v zadevah meščanskih šol v 20. seji dež. zbora štirskega 30. sept. t. l.

V manjih mestih napravljati meščanske šole, zdi se mi že na prvi pogled prav dvomljivo početje (oho! veselost), in skušnja nekterih let bo moje mnenje potrdila. To mnenje ni samo moje, deli ga z menoj mnogo mož, ki deželo in njene potrebe poznajo. Meščanske šole imajo, ali prav za prav bi morale imeti namen vcepiti učencem nekoliko splošne omike; izključeno pa je, da bi se v njih pripravljali za višje tehnične šole, izključeno, da bi se v njih pripravljalo za tako imenovane humanitetne ali vseučilišne studije. Brez dvombe je torej meščanska šola prav enostransko osnovana; ona sili dijaka, da se mora zopet v meščansko življenje povrniti, ko je v 3 letih šolo dokončal, da se mora lotiti kupčije, obrtnije ali tudi kmetijstva, ne gledé na to, ali ima za tako življenje tudi veselje in sposobnost. Jasno je, da je to trda sila, da se s tem življenje v zelo oske meje vklepa! Ravno med šolanjem se lahko pokaže, da učenec opravi meščanskega ali kmečkega stanu črti in da bi rad svoje učenje nadaljeval; med tem časom se utegnejo pri učencu razni talenti razviti in se mu veselje do višje vednosti izbuditi; učenec se je toliko naučil, da čuti, da se mu je še prav mnogo učiti; sicer že mnogo vé ali vedeti vse želi. Vendar zastoj!

Dve overi mu zapirajo pot: Meščanska šola je s premišljeno umetnostjo tako osnovana, da ne more nobeden učenec učenja nadaljevati, če noče 3 let izgubiti in okolo 13 let star pričeiti s prvim razredom srednjih šol. A temu ne dovolj; še drugo overo so mu vrgli na pot; meščanske šole naj bi ne smele dajati državnoveljavnih spričeval; tako določilo, tako overanje samemu sebi, zdi se mi, je že skoraj smešno. Dandenes, ko naj bi se razvijanju človeškega duha vsa svoboda dajala; dandenes, ko naj bi razločki med stanovi, kakor pravijo, nehali, ko naj bi vsi ljudje bili samo državljanji, zdi se mi ustanovljenje enostranskih učilišč zelo nevarna poskušnja; taka učilišča dajó le polovičarsko omiko, a branijo učencem svoje učenje nadaljevati.

Čemu so torej meščanske šole? Odsek pravi: Da bi dajale učencem nekoliko splošne omike, da bi mogli neposredno prestopiti v praktično življenje. Odsek pa ob enem pravi, da imajo te šole braniti, da bi se učenec ne mogel dalje šolati, ko bi te zvršil. Brez ugovora so take šole prav pripravne in praktične v deželah, kjer je že dovolj srednjih šol, kjer je preveč tako imenovane inteligence, kjer se nahaja več ko preveč doktorjev medicine in kirurgije, profesorjev, uradnikov, duhovnikov itd.; pri nas pa imamo še premalo srednjih šol. Meščanske šole snovati torej nikakor ne zadostuje, ker nam pomanjkuje srednjih šol, posebno tam ne zadostujejo, kjer srednjih šol celo ni.

Od teh splošnih vodil bom prestopil na posebne razmere naše dežele in našega prebivalstva. Obrtnija in kupčija je po mestih naše dežele še na

ljavati. Poglejte Prustvo! Po čem drugem je tako čvrsto in žilavo, kakor po tem, da je v njem nemška krv po slovanski pognojena. Južni Nemci, Bavarci itd. so pač dobri kričaci; kakor pa nas predlanska vojska uči, za boj ne veljajo nič.

Kultura je na celem svetu v svojem bitji ena ter ista, ali po svoji formi je raznolična. Mi Slovani nismo protivniki ali celo sovražniki kulture, kakor nas naši nasprotniki obrekovalno po svetu razvikujejo. Mi smo le protivniki kulture, ki ima nemško obleko, nemško barvo in nemški okus. Kultura, po kateri mi težimo, mora imeti slovansko obleko, slovansko barvo in slovanski okus, druge nočemo. Če je slovanska kultura za nemške kusturonosce nekultura, naj jim bo, kaj nas to briga. Oni naj nas na svojih univerzah klasificirajo in determinirajo kakor si hočejo; kaj nas to briga, samo naj nas s pitanjem svoje kulture pri miru pusté. Mi smo njen sad dosta grenko okusili in dosta drago plačali. Kar je slana v pomladi za nežne rastlinske klijce, to je nemška kultura za nas. Ona nam solnce kaže, na nas z ledom bije, ona nam mesto hrane strup podaje, ona je za nas tema namestu svetlobe. Nemški kusturonosci nas dolzé nehvaležnosti proti nemški kulturi, ter zahtevajo, kakor je hudič od Boga tirjal, naj pred njo na kolena pademo in jo molimo. Mi pa glasno očitujemo, da kar vemo in znamo kot narod, vemo in znamo samo iz lastne sile iz lastne nauke, in da bi še veliko več vedeli in znali, ko nas ne bi bila nemška kultura, ktero so oblastniki kot bič vihtili nad nami, v našem dušnem razvijanju zavirala; mi tedaj zahtevanje hvaležnosti proti nemški kulturi nimamo za opravičeno. Od suznja more gospodar zahtevati, da se zahvali za batine, od naroda, ki živi samosvestno v ustavni državi pa ne. Kultura, kakoršno kusturonosci iz rajha k nam importirajo, ne more že zato humanitarne namena imeti, ker je očito na našo narodno smrt namerjena. Mi s kratka ne pripoznavamo poklica nemške kulture nas s pomočjo nemškega jezika kultivirati. Zakaj nas nemška kultura raje ne kultivira na temelji našega narodnega jezika, kar bi gotovo mnogo krajša pot bila? Če je poklic vaše kulture res humanitaran, potem vam mora vsako kulturno sredstvo povoljno biti, tedaj tudi naš jezik!

Vi ga pa le zametujete. Na tak način pa mi vero v humanitarnost vaše kulture celo izgubljevamo, ali s kratka rečeno, izgubili smo jo že popolnoma. Hvalite vi blagosti svoje kulture kolikor hočete, mi teh blagosti kot Slovani uživati ne moremo. Za nas bi bila nemška kultura tista blagodat, po kateri bi se nam vsaka stvar v zlato premenila, taka blagodat nas pa ubije. Le edino kristjanstvo ima zares humanitarni poklic kulturo razširjevati, pa tudi le tam, kjer ne stoji v službi politike. Kristjanstvo je že sto in sto narodov kultiviralo, ali narodnosti ni še nobenemu vzelo. Nemška kultura je pa še zmerom v službi politike stala, in vsak narod, s kterim je koli v dotiko prišla, je htela germanizirati, in zato ni nikdar in nikoli humanitarna bila. Če se mi tedaj zadavljenja po nemški kulturi branimo, izpolnjujemo le naravni zakon vzdrževanja samega sebe. Pa če bi nemška kultura še res kaj veljala, če bi mi žrtvovali njej svojo narodnost za to žrtvo na drugi strani, na strani človečanstva kakošno takošno odškodno zanj dobiti, hajdiše naj bi bilo, zamenili bi eno dobro za drugim boljim, in tako vsaj v tem neko tolažbo imeli! Ali nemška kultura je tako puhla, tako izguljena in izlizana, in po vsakovrstnih boleznih izjedena; da se nam po pravici govorjeno nje gabi. Narod, kteri je še pred 150 leti copernice na grmadah požigal, se ne more z visoko kulturo ponašati. In pogledjmo, kakošen je vzpoh nemške kulture pri nas? Njen najboljši sad je hermafroditno nemškustarstvo, ki je spredaj ptič, zadaj miš, po sredini pa nič. Od kompetentnih sodnikov, in sicer Nemcev, pritrđilo se je že večkrat to, da ima nemška kultura svojo najvišo stopinjo že za seboj. Pa tudi v svojem najvišem vrhuncu ni Grke in Rimljane, od kterih je kusturonositeljstvo nasledila, doseglja, niká celo prekosila. Če to germanski kulturi v Ameriki tudi ne bo za rokom išlo, potem je germanstvo kot kusturonositelj svojo nalogo slabo izpolnilo, zakaj vsak sledni narod, kteremu se je po previdnosti kultura poverila, jo mora do višje stopinje vzdigniti, nego je bila tista, do kteró je je predhodni narod prinesel, drugače je človeštvo na izgubi. (Kon. prih.)

prav slabih nogah, ako izvzamemo Gradec in morebiti Maribor; sploh ni prebivalstvo mest in trgov niti tako številno niti tako znamenito, da bi potrebovalo ali tudi le zahtevalo meščanskih šol. Pa saj so namenjene te šole tudi kmečkemu ljudstvu! Gospoda moja, razmer na Gorenjem ne poznam tako natanko, da bi si upal soditi, kar pa se tiče doléne Štirské, n. pr. okolice Celjske in Ptujске, smem že trditi, da bi kmečko ljudstvo okolo teh mest take šole prav poredkoma ali celo nič ne rabilo. Kaj takega se kmetu tudi ne more zameriti; kmet, ki po dokončani ljudski šoli svojega sina z največimi stroški v više šole pošlje, gotovo si ne bo sam pota zapiral, da ne bi mogel sina dalje šolati pustiti, ko bi se med učenjem njegove sposobnosti razvile; on se torej ne dá siliti, da bi moral sina v treh letih zopet domu vzeti.

Kar se torej kmečkega prebivalstva tiče, prav poredkoma se bo posluževalo meščanskih šol; ostaja nam tedaj le še prebivalstvo mest in trgov. Ali tudi to ne bo nad tem zavodom preoblegla veselja imelo; ono tega ne tirja; od največih strani so celo došle prošnje, ki ravno nasprotnega želé. Tam, kjer ni nobene srednje šole, stavile bi se te šole proti želji prebivalstva; in vendar nam hočete meščanske šole skoraj siloma vriniti.

Da imate vendar toliko veselja ljudskim željam nasproti ravnati (ugovor), in da nočete nikomur dopustiti, da bi se po svoje izveličal! (Veselosť).

Ubogi Ptujčani in Ljubničani! Zakaj niso meščanskih šol prosili? Jaz sem prepričan, ko bi bili kaj takega zahtevali, dovolili bi jim bili celo nekoliko denoskov za prve priprave v šoli; zdaj pa tirjajo realne gimnazije. „Realne gimnazije? — Za te naj skrbi država, a ne dežela“. Kako nenavadna varčnost! Ko bi svet ne vedel, da se vsako leto iz deželne blagajnice plača 27.000 gl. za višo realko v Gradcu, da se plača več kakor 70.000 gl. za tehnični zavod in za Ivanišće in da konečno deželna blagajnica šteje znamenite denarne doneske za vseučilišče — in ti zavodi so vendar viši učilni zavodi, za ktere naj skrbi država, a ne dežela — ko bi vsega tega svet ne vedel, moral bi hvaliti očetovsko skrb za one, ki davke plačujejo; zdaj pa in ker bi se pri meščanskih šolah le kaj malega, kakih 1000 — 1600 gl. namreč prihranilo, gotovo ni vsemu temu vodilo varčnost, in hočeš nočeš misliti moraš, da hočete še enkrat realne gimnazije odriniti. Jaz sem prepričan, da se visoka zbornica temu odlašanjju ne bo vdala, nego sprejela nasvete, ki se bodo v specijalni debati v tej zadevi stavili.

Dopisi.

Iz Ljubljane, 27. oktobra. A. [Izv. dop.] (Razpis volitev; konečna obravnava; konstitucionalno društvo in „Slovenija“). Čital sem zadnjič da še nič ni čuti o volitvah za mestni zbor, ter da se ne delajo še nobene uradne priprave. Med tem je razpisalo c. k. deželno predsedstvo te volitve ter dalo ukaz mestnemu magistratu, da on preskrbi vse, česar je treba ter napravlja volilne imenike. Oh enem se ima ozirati na novo postavo, ktero je sklenil letos naš deželni zbor, in ktero je potrdilo Njih Veličestvo. Ta postava preminja nekatere paragrafe občinskega statuta ljubljanskega od leta 1850, ter daje volilno pravico tudi takim, ki sicer nimajo domovinske pravice v ljubljanski občini, v kateri so pa vendar naseljeni in plačujejo toliko davka da jim daje ta pravico vdeleževati se volitev. Po tem takem se bode število volilcev pomnožilo nekoliko in bode treba delati nove imenike, torej bodo vendar le volitve brž ko ne še le po novem letu, kakor sem pisal zadnjič. Ali bode nova postava nam v prid ali ne, zdaj ni lahko reči, preden se ne izdelajo imeniki volilcev na podlagi te nove postave.

Konečna obravnava zaradi znanega pretepa na Ježici bode 11. novembra in utegne precej dolgo trajati. Zatoženih je 18 kmetijskih fantov zaradi hudodelstva javnega posilstva po §. 85, in dva dijaka pa 1 ljubljanski mesar zaradi pregreška hujskanja po §. 302 k. z., skupaj tedaj 21. Prič je poklicanih 58 med temi več oficirjev.

Konstitucionalno društvo napoveduje prihodnji občni zbor na 6. novembra, ter je postavilo med drugim na dnevni red „vprašanje ali je stvarjenje nove kronovine“ „Slovenije“ potrebam in interesam kranjske dežele primerno. In denes naznanjam le toliko, da tedaj hočejo tudi konstitucionalci v pretres vzeti to važno stvar.

Se vé da bode stvar pri njih dobila skoraj gotovo ves drug obraz, kajti njim, kateri vidijo najvišjo stopinjo ustavnosti v nemčevanji, njim gotovo ne bode po volji želja, da se izkopljejo enkrat vsi Slovenci iz nasprotnih krempljev, ter vsaj poskušnjo naredé razvijati se in napredovati na podlagi ktera edina more narod spraviti do više omike in blagostanja.

Prav radovedni smo kako bodo vendar modrovali in dokazovati skušali, da je „Slovenija“ nepotrebna, ali morebiti za nas Kranjce celo nevarna. Kajti da se bode v teh mejah sukalo vse njih govoričenje, to dobro vemo že naprej, saj poznamo „svoje papenhajmerje“ od nog do glave. Poročati Vam hočem o tej stvari na drobno.

Iz Slovenjegrada, 23. oktobra. [Izv. dop.] (Okrajni zastop; staro in novo; potreba zedinjenja.) Najpred zvedite, da se je naš vrli dež poslanec g. dr. Vošnjak zelo motil, ko je v deželnem zboru, za odobrenje g. Vinc. Globočnikove volitve se poganjaje, njega med narodnjake štel. Kakor je naveden g. okrajni poglavar sicer zares pošten, pravilcoluben in značajan mož, ter si je za ta okraj že mnogo zaslug pridobil, vendar je, kar narodnost zadeva, če ne njen očitni nasprotnik, vsaj oviralnik, kedar gre narodnim tirjatom pravičnemu biti. Takošnega se je g. Vinc. Globočnik pokazal Janezu Ovéjaku nasproti, županu v Verhéh — ki je slovensko dopisovanje zahteval, katerim zahtevam je pa gosp. poglavar še le po ovirnem obotavljanji ustreči obljubil.

Peticijo za slovensko uradovanje in zedinjenje Slovencev je poslala, kakor znano, tudi občina Verhéh; — pa komaj smo brali to v novinah in — že je stal tudi Verhéjski župan kakor kakošen zločinec pred okrajnim pogla-

varjem, ki ga je zaradi peticije — po katerih pravilih? ne vemo, pa bi radi zvedeli — sem pa tje ekserciral. To se vé, da mož poštenjak mu je brez strahu resnico povedal. Takošnih županov korenjakov nam je treba v tem okraju, da bi jih g. okrajni poglavar ne stiskal več tako pod klobukom kakor dozdej! — Zakaj on sme le ziniti, in večina teh bojezljivcev se že trese kakor šiba na vodi — ter mu pusti veljati, kar je govoril.

Te dni je tudi naše županstvo pokazalo svoj liberalizem. Kaj je liberalizem? Ljubi svojega bližnjega, in kar sam sebi privoščiš, kar sam hočeš delati, to tudi svojemu bližnjemu privošči in pusti, da on po svoji preverjenosti dela? — Naši župani in veljaki mislijo, da je liberalizem to, da se sila dela. V nedeljo je bil namreč poziv tukajšnjih dobrih katoličanov na cerkvena vrata nabit. Ti liberalci (?) pak so iztrgali in nabili po voglih svoj oklie, v katerem pozivljajo, da naj se Slovenjegračanje ne udeležujejo tega rovanja (wühlerei). To je menda enaka pravica za vse, gleiches recht für alle?

Od okrajnega zastopa, kteremu znani g. Lohninger predseduje, ni ničesa dobrega pričakovati. Njegov velik zvonec, ki ga v tem okraju ima, naj le količkaj zabrenči, in — že žvenkljajo po njegovem vsi drugi, t. j. njegovi molivci iz Slovenjegrškega mesta. (Število mestjanov v zastopu prevladuje.)

Tako je bil g. Lohninger v zastopu predložil, naj odločijo zastopniki 100 gl., ktere dobi učitelj, ki bo decam naj več nemščine v glavo nbijal. Vsaka pametna in pravična beseda pri takošni nemškutarski večini je toliko, kakor bob v steno metati. Zato je letos pri poskušnjah vsaka šola tega okraja imela veseliti se dveh zastopniških komisarijev — ki sta bila Slovenjegračana, in sta nalogo imela potne srage učiteljem na čelu seštevati. In hvala Bogu! leto je bilo kaj rodovito. Našla sta ta gospoda tri učitelje, kterim smeta po svojem v roke seči, in — lepi stotak se je moral v tri kose raztrgati po 50, 30 in 20 gl. — Srednji kos je doletel učitelju IV. razreda Slovenjegrške glavne šole, g. Hafnerju — čeravno bi ta gospod ves stotak smel zahtevati, kajti besedice slovenske njegovi učenci tudi niso spregovorili razen na vprašanja g. kateketova. **Ustanovila** pa se je glavna Slovenjegrška šola izrazno s to Slomšekovo pogodbo, da se v četrtem razredu le slovenski uči. He! Slovenjegračani, ali se to pravi biti mož beseda? Človek prave omike (kulture) svojih obljub ne prelomlja.

Konečno pa še stavimo na g. okraj. poglavarja vprašanje: Bo li on tudi g. Lohningerja pred se pozval zaradi nemškega, od okraj. zastopa sprejetega, protesta zoper zedinjenje Slovencev v eno celoto — kakor je storil to s slovenskim županom in pravični slovenski zadevi? Gleiches recht für alle! Svetovali bi mu vsemu nepoštenemu postopanju zoper Slovence za vselej se ogibati, in — žel bo hvalo Slovencev, med kterimi živi. Vladi pa, in tistim hinavskim ljudem, ki pravijo, da se nam Slovincem nobena krivica ne godi, ki pravijo, da so državne osnovne postavbe tudi za nas, da ni res, da se naši otroci sistematično nemškujejo, da imamo priliko svoj jezik in svojo narodnost gojiti, rečemo na podlogi djanskih fakt, ni res! Kar govorite in poznamo se. — Slovenci! Do zadnjega moža moramo stati za zedinjenje, sicer padamo vzlasti mi na meji (in za nami pridete drugi na vrsto), z vsemi pomočki moramo neumorno delati za zedinjenje. Potem se homo rešili pijavk, ki nam narodnost izsrebljajo in nam tujo Nemčijo množijo.

Iz Trsta 26. okt. [Izv. dop.] Komaj je preteklo 14 dni, ko je naš vrli rodoljub Cegnar odpiraje novo čitalnico v Barkoli, govoril v velikem številu zbranemu ljudstvu, med drugim te-le znamenite besede:

„Malo dni je, kar smo slovesno odprli rojansko čitalnico; takrat sem stopil na oder, pozdravil jo s srčnim veseljem, ter vam in vsem okoličanom zaklical iz dna svojega srca: Vrli okoličani! jaz poznam vaše rodoljubje, in ako denes izrečem željo: napravite po vseh večih krajih po okolici čitalnice, vi jih napravite; ako vas prosim: ovijte slovenskih čitalnic venec okoli Trsta, vi ga ovijete. Jaz se nisem motil, vi ste umeli besede rodoljubnega svojega rojaka; denes ste to potrdili. Denes me je pripeljala zopet zvezda k drugi novorojeni hčerki, pozdravljam jo presrečno in z menoj vred jo pozdravlja ves slovenski rod. Naj se milo ozre nanjo Božje oko, da raste in se krepi v Božjem strahu in narodu v blagost. — Jaz se nisem motil: na Občinah, pri sv. Ivanu, v Rocoli, Kadini, Lonzeri, v Skednji in Proseku se zaporedoma odpró čitalnice. Vi ste njih očetje, skrbite zanje, kakor za svoje hčerke. Ko bode vas krila črna zemlje, one bodo pričevale o vas, ker ste narodu napravili narodne mikalnice.“

Včeraj pa je imel že veselje, da je videl, kako zrnje, ktero je 11. t. m. v Barkoli sejál, ni padlo med skale, ampak na rodovitna tla slovenskega rodoljubja; včeraj namreč se je slovesno odprla kmečka čitalnica v Občini, prvem onih krajev, ktere je g. Cegnar v Barkoli klical na narodno delo. Svečanost je bila tudi na Občini, kakoršne so drugod pri enakih prilikah; govorilo in pelo se je, posebno je dopadel tajnikov govor in pesem „Slovenka“, ktero je deklamovala majhna deklica. Po besedi je bila veselica „na vrhu“, kjer se je mladi svet začel sukati in bil vesel tu dobre volje do pozne noči. „Ves čas je bil najlepši red.“ Ta fraza bo ostalala menda za naše kraje odsihmal stoječa in se bo morala prideti vsakemu popisu našega narodnega življenja in gibanja. In da se pri nas tudi vse godi v pravem poštenem redu in miru, policija povsodi nahaja prilike nas nadlegovati, ali vsaj nas opominjati, da tudi se dandenes sme „svobodna“ Avstrija ponosno ne prsa trkati in reči: Moje policijsko oko budi! Zaduja veselica v Barkoli bo namreč povod dala tožbi zaradi dveh velikih hudodelstev: zaradi tega, ker so Rojanci prinesli s seboj svojo slovensko zastavo in pa zaradi govorov v čitalnici. Pod kteri š. bodo postavili slov. zastavo, to sam Bog vedi in oni, ki bodo tožili; kaj hočejo najti v govorih ne morem uneti; ako ni zvestoba do naroda in do države hudodelstvo, dosežadnje svojih tirjatev po postavni poti pa kajenje javnega miru, potem zasluži g. Cegnar, ki je pomenljivega drugega govoril pohvalo in nagrado, a ne tožbe. Da ne bi se pri veselici v Občini ne mogla zgoditi velika pregreha s slovenskimi zastavi, ostro je prepovedal c. kr. namestnik pevcem, ki so prišli iz drugih vasi, da kratkomalo ne smejo seboj nositi slovenske trojbarvene zastave, češ da je — ruska!

Naši fantje se zaradi te prepovedi niso „boli“, ampak nataknili vklan-

jaje se sili na svoj drog avstrijsko zastavo in se v Občini prav srčno radovali, ko so morebiti g. namestnika mučile hude sanje o ruskih zastavah, rabeljnih in kozakih, in hudiču panslavizmu!

Iz Dunaja 26. sept. H. G. [Izv. dop.] Brali ste, da zdaj nemški poslanci državnega zbora delajo klub ali shodišče, v katerem se imajo zedinili v tej misli, da bodo in morajo podpirati zdanje ministrstvo in zdanjo vlado. Ko bi bili Slovenci slepi, pa bi samo slišali, kako to ministrstvo in ta vlada malo ali nič ne ustreza tisočkrat povedanim in v novejšem času na razne načine izrečenim željam Slovencev, vedeli bi, kako se jim je zadržati temu ministrstvu in tej vladi nasproti. In kako se zadržé Slovencev zastopniki, državni poslanci? Nečem ponavljati izreke Svetčeve, niti Tomanove, ki kažejo, da se misli od naše strani to „ljudsko“ ministrstvo podpirati, in se v strašanskem optimizmu upa od frankfurtskega govornika Giskra pospeševanja naše slovanske reči; nečem ponavljati, kajti iz novejših časov nimam vzroka obupati, da bodo naši poslanci k spoznanju prišli, in zopet slovenski Slovenci postali.

Brali ste, da so poljski poslanci v svojem klubu sklenili interpelacije staviti na ministrstvo v smislu resolucije gališkega zbora. — Nikjer pa še niste brali, da bi bili slovenski poslanci v svojem klubu (saj ga še nimajo!) sklenili kako interpelacijo staviti. In vendar gre po Slovenskem še vse po absolutističnem, krivičnem kopitu, v šolah in uradnih Slovencev tujčijo, pa dozdej ni o nobeni slovenski interpelaciji čuti. — Da se Slovenci že jutri ne bomo zedinili, da tega zedinjenja denašnje ministrstvo ne bo dovolilo, o tem se pameten slovenski rodoljub ne moti. Da pa je treba tirjati, in tirjati, in tirjati, to vé tudi vsak. Počakajmo, ali bodo naši poslanci usta odprli in javno pred svetom povedali da to hočemo in bomo do zadnjega hoteli! Ako bodo, vedeli jim bomo hvalo, magari naj Giskra reče bev ali mev, kajti Giskra je od denes do jutri, naš narod ne. Ako ne bodo, spodkopali si bodo še to mrvico zaupanja, kar ga imajo, in dolžnost bo potlej doletela vsacega Slovenca ozirati se po možeh, ki imajo zraven dobrih „željá za narod“ tudi nekaj poguma in brezobzirnosti na drugo kakor edino na ubogi narod slovenski, čigar življenje ali pogrez v Germanstvu visi na niti.

Ker „brambovski“ odsek državnega zbora ni bil prav voljan dovoliti 80.000 vojakov, stopil je oče Beust na noge in je razkril take strahovite skrivnosti o zunanji politiki, da je državne poslance menda strah obšel in so brž privolili. Nekteri časopisi trdijo, da je Beust udom zabičil, naj teh razkritij ne porabijo v javnosti; drugi pa jih hoté že vedeti in pravijo, da je povdarjal zlasti to, da mora Avstrija močna biti, ako hoče neutralnost ohraniti, in ako hoče pri bodočem(?) splošnem razoroževju veljaven glas imeti. — Istina je, in vsa znamenja kažejo, da se črni oblaki zbirajo nad Evropo in tu vlasti nad Avstrijo, Morda ni samo pesimizem, če v naši državi, tako vladani, da je toliko nezadovoljnih elementov, nekteri črno so diho in ne delajo iz vseh moči za državo, kakor „N. f. P.“ konstatira tako-le govore: „V vnvanji politiki ima bojazen pred strahovi največjo stopinjo. V vsaki gostilnici se v mračnih večerih zvestemu poslušalstvu politikuje, da nas bo Prusija vzela... da si bo Rusija Galicijo natvezla in bo Ogersko padlo pruski prvi straži Romaniji v žrelo. Kratko: razdeljenje Avstrije je stvar, o kateri se govori kakor da bi pred vrati čakala in Dunaj bo v 10 letih ena vas.“ Nova „Presse“ pristavlja, da naj državni poslanci delajo in tako te strahove preženó, da se zopet utrdi pogum in vera v naš obstanek. Ko bi bila „N. f. P.“ le še nasvetovala, naj se vlada skuša hitro pobogati s Čehi in Poljaki, naj sluša vseh ljudstev pravične tirjatve, in ko bi vlada res to storila, potem bi gotovo zginiti taki strahovi; to se vé, ako so Nemci brez supremacije nad družimi narodi, tako dobri Avstrijanci kakor se je že dostikrat pokazalo, da so, in bi se pokazalo, da bodo Slovanje. Za obstanek vsem pravične Avstrije bi se potem ne borilo le onih 80.000 dovoljenih vojakov, temuč vsa ljudstva. Da Slovenci ne bodo zaostali, to kažejo njih tabori, in tam vidljivo navdušenje za, ne zoper Avstrijo.

Politični razgled.

V 138. seji državnega zbora je bral posl. Groholski interpelacijo poljskih poslancev o naredbi ministerski, da smejo okrajna glavarstva oskrbovati nektera namestniška opravila. Giskra je obljubil v kratkem odgovoriti. Na dnevnem redu je posvetovanje o zmešanih zakonih med verniki raznih cerkvá. Postava obvelja v tretjem branji. Na to se voli Pasconti v delegacijo. Dr. Sturm poroča v imenu verskega odbora o osnovi postave, kako naj bi se skušalo zakonske pobogati, predno se zakon loči. P. Greuter pravi, da se bo duhovstvo vedno držalo predpisov tridentinskega cerkvenega zbora in nikdar ne poročalo svetnim sodnijam o poskušnjah pobogati zakonska, ki se hočeta ločiti. Minister Herbst razkazuje, da bi smela država takih poročil siloma tirjati, da bo pa raje vse te poskušnje duhovstvu odvzela in jih izročila svetovnim sodnijam, ko sta še govorila Giskra, Sturm in še enkrat Greuter se potrdi postava po vladni osnovi. — V sled prošnje deželne sodnije in Pragi se dovoli, da se sme drž. poslanec dr. Roser sodniško zaslišati zaradi očitane mu zločina kaljenega javnega miru. Roser je sam priporočal, naj se dá to dovoljenje. Prihodnja seja v četrtek.

Obe „Pressi“ skušati pobiti, kakor sami pravite, splošno nezaupanje do stanovitosti notrajnih avstrijskih položajev. Ali čem bolj to nezaupanje zametujete, tem bolj ga svetu razkrivati.

V brambovskemu odboru je govoril Beust o zunajni politiki. Njegova skrb je ohraniti mir; s Francijo in Anglijo je v najboljih razmerah, z Italijo v prijateljsstvu, vendar Italija ni toliko sama svoja, da bi vselej smela storiti, kar bi rada. Gledé Prusije se drži politike, katero je oglašil, ko je stopil v avstrijsko službo; ta politika se vrsti okoli tega, da se mora Avstrija odpovedati vsaki misli na maščevanje. Tudi z Rusijo hoče biti v prijaznih razmerah.

V Pragi je prevzela država vso dosedanje mestno policijo, ktera je zdaj razpuščena; vse to se po mestnih oglih naznanja. V seji mestnega odbora je poročal župan Klaudy o svoji avdijenci pri ministru Giskri; župan je izrekel ministru upanje, da sedanje izjemno stanje ne bo dolgo trajalo in je povdarjal, da srenja za sedanje policijske stroške ne bo ničesar plačala; Giskra pa je rekel, da ima država pravico te doneske tirjati in da se jim ne bo odrekla. Mestne volitve so se za 2 tedna odložile.

Česki časopis „Hlas“ je ustavljen in Fritschevemu listu „Blaniku“ ki v Berlinu izhaja, je prepovedana pot v Prago in predmestja. Zatrti česki časniki „Politik“, „Zvon“ in „Hlas“ se preselé na Dunaj in so se že oglašili pri dunajskem državnem pravdnistvu.

„Pressi“ se piše iz Lvova, da se je adresa gališkega zbora na cesarja po poti izgubila!

Iz Lvova se poroča, da se bo napravila odboru demokatičnega društva pravda zaradi političnega programa, kterege je odbor razglasil.

„Frankf. Zeitg.“ pripoveduje, da si gališko plemstvo kar je največ mogoče prizadeva pridobiti merodajne kroge za poljski program; francoski in ogerski uplivi ga neki pri tem podpirajo, in tudi cesarski dvor se je jel na poljsko stran nagibati. Po „Fr. Z.“ so ogerski in poljski politikarji ene misli, da je lanska pogodba med Cis- in Translajtanijo le začasna in bila le za silo sklenena. V ogerskih krogih so zelo nezadovoljni z „me-gleno nemško politiko“ Beustovo, zato je žele, da bi se ministrstvo zunajnih zadev Beustu odvzelo in izročilo Andrassiju. Tudi v tej zadevi hodijo ogerski in poljski velikaši isto pot. — V Pešti je zdaj nekoliko poljskih voditeljev, te dni sta šla tudi Ziemalkovski in Rogavski tje in je skoraj gotovo, da se krene notrajna politika Poljakom na korist.

Opozicijsko časnikarstvo še s svojo „svobodo“ ni pri kraji. Te dni so sodili vrednika „Olom. Nov.“ v dveh zadevah in ga v obeh krivega spoznali; v prvi so mu prisodili 10 mesecev sedéza in 400 gl. platéza, v drugi 5 mesecev sedéza in 300 gl. platéza. Tudi dunajski „Vaterland“ je bil tožen in obsojen.

Karakteristično za hrvaško „svobodo“ je, da g. dr. Matok ni dobil dovoljenja izdajati neodvisni časopis „Hrvat“. Tako se je o svojem času go-dilo tudi bar. Hellenbachu s časopisom „Sava“, češ da g. baron ne more dokazati svoje sposobnosti za vredništvo.

Od poljske granice se poroča, da se bo ukazoma v cerkvenisluzbi nadomestil poljski jezik z ruskim.

Kar je dognal španjski upor, začele so zunanje vlade kolikor toliko priznavati. V saboto je sprejemal minister zunajnih zadev zastopnika anglijskega, francoskega in portugalskega, kasneje so bili zastopniki tudi pri ministerskim predsedniku, maršalu Serrano. Celo papežev poslanec se je priporočil prijaznosti začasne vlade. Brž ko ne se bodo po tem izgledu ravnale tudi druge vlade in ne bo dolgo, da bodo vse države, ki kaj pomenijo priznane razmere, ktere je stvaril upor. Kako pa se bo v prihodnje vladalo, o tem še ni gotovega. Diplomati in časniki skoraj vsak dan iznajdejo novega ponudnika za prestol, a ga zopet opuste! Tudi to ni gotovo, ali sploh kateri izmed sedanjih in prihodnjih ponudnikov pride na prestol; glasovi ki ohetajo, da postane Španija repuklika na federativni podlagi, ne obmolknajo. Začasna vlada je med tem oklicala popolno svobodo tiska in ga postavila pod splošne postave, ob enem je censuro odpravila in razglasila popolno versko svobodo. Najnovejši manifest oklicuje pravico do zborov in društev, in daje posameznim okrajem večo samoupravo in še enkrat povdarja, da bo vprašanje o načinu vladanja odločeval ustavodajni zbor. Iz tega je razvideti, da bi se tudi Serrano in Prim, ki sta za zdaj še uneta za monarhično vlado, podvrgla zboru, ko bi se izrekel za republiko. Sloga med strankami je neskaljena. Po najnovejših vestih je v Rimu poprašal papežev poslanec v Madridu, kako se mu je obnašati gledé novih razmer.

Blizo Bukarešte so neki Mazzinisti nakupili posestvo, ktero ima postati središče orientalskega vprašanja. Za spomlad pričakujejo tje ne le Menottija in Ricciottija Garibaldija, ampak tudi starega generala Garibaldija samega.

Iz Florence se brzojavlja: Italijanski zastopnik v Madridu je začasni vladi tekoj drugi dan, ko mu je bila naznanila, da se je ustanovila, izrekel, da Italija nikdar ni hotela stopiti iz dotike med obema državama.

Razne stvari.

* (Španjska) ima v Evropi z Balearskimi in Kanarskimi otoki vred 9200 □ milj in 15.673.536 prebivalcev. Po prostoru je Španjska 5. država v Evropi, po številu prebivalcev osma. Po kolonijah ima še 87 □ milj zemlje in 6 1/3 milj. prebivalcev. Evropska Španjska je razdeljena v 49 provincij. 4 mesta imajo nad 100.000, 5 med 50—100.000 prebivalcev, vsa druga mesta imajo manj kakor 50.000 ljudi. Leta 1865 je bilo na Španjskem 672.559 konj, 1.001.878 mul, 1.290.814 oslov, 2.904.589 repov govedi, 22.054.967 ovac, 4.429.576 koz, 4.264.817 svinj in 3104 kamel. Po zapisnikih leta 1860 se je obrtnije vdeleževalo 12.471 fabrikantov, 333.28 obrtnikov, 665.651 rokodelcev, 154.200 fabr. delavcev; razen tega 23.38 rudarjev, 5066 železniških služabnikov. Železnice je imela leta 1767 671 milj. Španjska ima 117 luk in je štela leta 1864 leta 4613 kupcijskih ladij. Ljudskih šol je bilo 23.353, ktere je 1860 obiskovalo 1.101.529 šolarjev. Pisati in brati zna le peti del prebivalstva.

Dunajska borza od 25. oktobra.

5% metalike 57 fl. 30 kr.	Kreditne akcije 200 fl. 80 kr.
5% metalike z obresti v maji in nov. 58 fl. 50 London 115 fl. 60 kr.	Srebro 113 fl. 85 kr.
5% narod. posojilo 62 fl. 50 kr.	Cekini 5 fl. 50 1/2 kr.
1860 drž. posojilo 84 fl. 40 kr.	
Akije narod. banke 786 fl. — kr.	